

עלילם לתרופה

מפרד"ס התורה ומשדה החסידות

בס"ד, עש"ק פרשת מטות מסעי (אבות א)
כ"ה תמוז תש"פ - שנה כ"ה גליון ארכר

ד"ר	מוע"ש	הדל"ג
23:04	22:55	21:31
22:24	22:16	20:53
22:20	22:13	20:48
22:42	22:41	21:12
22:03	21:48	20:34
23:07	23:02	21:35
22:31	22:14	20:59
23:02	22:48	21:29
22:42	22:31	21:09

מברכין תחודי: ראש חודש מנחם אב ביום רביעי
המולד: ביום שני בשעה 16:10-15 חלקים

בסיוע קרן יקר למרדכי לע"נ הרה"ח ר' מרדכי ב"ר מאיר אריה ז"ל רייז וזוג מרת רחל פרומט ע"ה בת הגה"ח ר' אברהם עמי רומעל'ל זצ"ל

פלאות עדותיך

כל מי שמת ממגפה נמחלין לו כל עונותיו/
הפסוק "עטרות ודיבון" וגו' - כולל סוד
מערכת המרכבה העליונה/ בני ישראל היו
אומרים שיר בכל חניה וחניה!

הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור
ותיה ממגפה בעדת ה' (לא, טו). כתב הגה"ק רבי אליהו הכהן
מאיזמיר זי"ע בעל ה'שבט מוסר' בספרו 'חוט של חסד' עה"ת,
וז"ל: "יש להוכיח מפסוק זה, שכל מי שמת ממגפה נמחלין לו כל
עונותיו, שהרי אחר שמתו במגפה על דבר פעור קורא אותם 'עדת
ה', ובדאי שיהיה הטעם שנמחלין להם עונותיו, משום שהוא
חולי קשה ומנוול לאדם וכולם בדלים ממנו ואין עושים לו כבוד
במותו כשאר מתים מחלי אחר, וכאומרים ז"ל במסכת סנהדרין
(מז). שכל מי שירד דלף על מיטתו סימן טוב לו שנמחלין לו
עונותיו, וקל וחומר הוא מי שמת ממגפה, שאין נעשה בו שום
כבוד כשם שנעשים למתים מחולאים אחרים, בשביל שכולם
בורחים מליגע בהם כדי שלא ידביל בהם, משום שהמגפה מדבקת,
ויש להם על מה שישמכו, מדכתים (דברים כח, כא): 'ידבק ה' -
מכלל שחולי מתדבק הוא'. ועו"ש.

עטרות ודיבון ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושבע ונבו ובען (לב, ג).
במסכת ברכות (ח) איתא: "אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי,
לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד
תרגום, ואפילו עטרות ודיבון" וכו'. ופירש"י: "ואפילו עטרות ודיבון
- שאין בו תרגום" ועו"ש בתוס'.

כתב הרמב"ן ז"ל במאמרו על פנימיות התורה (כתבי הרמב"ן ח"ב
עמ' תסח) בזו"ל: "... והנה תורתנו התמימה ידענו כי כולה מלאה
מטמונים וכו', ואין לה מקום בכל התורה שאין לו מטמון מעין
אותה הפרשה. ואפילו במקום שנראה מפשטו שאין דבר, כעין
'עטרות ודיבון ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושבע ונבו ובען', לפי
הנראה מן הפשט שאין בו דבר פנימי ולא סוד ולא תעלומה, שאינו
מורה דבר כי אם כני שמות של מקומות ידועים, לא דבר אחר,
ועל זה הזהירו ז"ל ואמרו (ברכות שם) 'לעולם ישלים אדם פרשיותיו
עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבון' וכו',
והבן הפלא הגדול העצום שרמזו ז"ל בזה, כי דרכם הנפלא כי הם
היו מתחפשים ומורים חצים שונים במקומות האלה וכדי שיבינו
אנשי אמת, וכלל אומר לה, כל המקרא הזה שהוא 'עטרות ודיבון'
וכו', כולל סוד מערכת המרכבה העליונה" וכו'.

גם רבינו בחי' כאן כתב: "צריך שתתבונן כי עוד יש בבנין ערים
אלו ובשמותן ענין סתר, והכתוב הזה יבאר בתחתונים וירמז
בעליונים בשמות הבנין העליון", עו"ש באריכות.

אלה מסעי בני ישראל וגו' (לב, א). באגמטריאות דרבינו שמשון'
(מובא בש"ך עה"ת, סוף בהעלותך): כתב: "ש"בזה יי' ר'בבות, ראשי
תיבות: 'שיר, שהיו אומרים שיר בכל חניה וחניה'."

וכתב הג"ר יונה מריבך זצ"ל (בה של ק"ק דרמשטט ומראשי
ישיבת 'קול תורה' בירושל') בספר 'עלה יונה' (עמ' שח), בפרשנותו:
"מנהג אשכנז לשיר כניגון שמחה בפרשת המסעות בפרשת מטות,
וסדר המהנות שבפרשת בהעלותך. ונראה שמקורו מגמרא
מפורשת בעבודה זרה (כד): שהובאה שם השירה המפורסמת
במסורת: שירת 'רוני רוני' שהייתה, שירת השבח לארון הקודש
ששרו הפרות כביכול ביום שהשיבו ארון הקודש מארץ פלישתים.
ושם איתא שרב אשי שנה שירת זו, לא על אותו מעשה, אלא על
הפסוק 'יהי בסעוד הארון ויאמר משה קומה ה', וישראל מה
אמרו, מה עונים אחרי מה? אותה שירה 'רוני רוני' שהייתה,
ואם כן כל מסעות כשהתפלל משה: 'ועל יגיד מה ישראל שירה זו,
בכל מסע ומסע בשמחה ושירה, והנה מכאן ברור שמנהגנו
ביסודות קדושים תקועים'."

1. ובספר 'צירור המור' לרבינו אברהם טבע זצ"ל, כתב כאן בתוך
דבריו: "... שאמרו בסתר תורה (זוהר ח"ג מא) שכמו שיש צד ימין
בעשר ספירות קדושות, כן יש לצד שמאל עשר ספירות טמאות,
כאמרו (קהלת ז, יד) 'זה לעומת זה עשה האלקים', והם רמזות בה
הפסוק: עו"ש. וע"ע במגיד 'תעלומה' לה'בני 'ששכר' עמ"ס
ברכות (ח) מה שמביא כאן משה"ק 'מגיד' ומקו"ו (ע"י במגיד
הנמ"ח פ"ר מטות דרוש ג אות ג).

2. הגה"ק רבי מרדכי הכהן זי"ע מצפת, מגורי האר"ל, מצאם בכת"י
הביאם בספרו 'שפתי כהן' עה"ת בסוף כל פרשה ופרשה.

לקח טוב

התשובה לארץ ישראל וקדושתה מקרבת את הגאולה

אין זה אלא שאותן הבטחות שמימיות, אף על פי
שבסופו של דבר יבואו על קיומם ויהי מזה, הרי
שקירוב הדברים תלוי באמונת בני ישראל בהם.
ככל שיתחזקו ויעצימו ישראל את אמונתם ועיניהם
תהיינה צופיות בכנות אל הופעת היעודים ביתר
שאת וביתר עז, כה יהיו ראויים והגונים יותר ויותר
לזכות אל השגתם, עד שתחזיקה עינינו בשובו
יתברך לציון.

אותיות מהכימות

... כי הנה ליד כל אדם להשקוק בכל לבבו על ארץ ישראל
וקדושה, וכמו שאמר 'שאלו שאלו ירושלים'... וענין השקוק
הוא מועלת בעצמה על הגאולה הפנימית במהרה בימינו. והיו
כשקיים האדם על לבו דברי הכתוב על "אל תסוב נחלה ממנו אל
מטה" כי הקפידה התורה שלא תסוב נחלה מטה למטה אחר אצ"פ
שכולם שפתי י-ה סולס קדושים ומה חילוק בין זה אלה, אעפ"כ
הקפידה התורה על זה. מכל שכן צדקן אדם אף בטהרה... ע"כ
לקיטו לבב אדם לשקוק על זה אל הקפידו לעמוד כחמים על הארץ
ועל קיבוץ גלויות לחזק בשמחה במהרה.

והנה ההתעוררות האלה של תשובה הארץ, כשהיה באמת
משומקם הלב שילבש באמת בנפשו על כבוד ארץ הקדושה, הנה כזה
מעורר למעלה כחמים והלחץ על הגאולה במהרה, כמ"ס 'שאלו
שאלו ירושלים' על כן 'שאלו אלהבין' במהרה בימינו וכו'. וכן
מצינו זה בבני יוסף, שמח תקופתם לארץ ישראל עד שער
בעיניהם שסוב נחלה כמו שאמר, הנה על ידי כן המשיכו הלויים
מה' "אל תסוב נחלה ממטה למטה" כ"ל, ואם לא ה' תקופתם כל
קד, לא הניחו הלויים בזה וכו'... כי מענין הסבת נחלה משכנע אל
שבת אחר נוכל להבין להקפיד על הסבת נחלה זהו ירושלים עיר
הקדושה ביד האלהים הישעמאלים היקבצים עליה בעו"ל, ולפי
להתעורר בתקופת המשיח הדיו הזה, להקיים לא תסוב נחלה
למטה אחר סם השעמאלים כ"ל, ועל יגיד מה ישראל שירה זו,
הדבר "כי אף נחלתו ידבקו מעות בני ישראל" וכו'.

תפארת שלמה (עש"פ)

וביותר בימי בין המצרים, אין לנו אלא להתעורר
בתשובה לקדושת הארץ, לזעוק ולעורר רחמים
עליונים, צעקה כנה ותשובה אמתית מועמק הלב,
אשר יקרו וימהרו את גאולתנו ואת פדות נפשנו
במהרה בימינו, אמן.

לעילוי נשמת איש החסד והמעש, משכיל אל דל ורודף צדקה באונו ובהונו
הרה"ח ר' דוד ב"ר מרדכי שפיצר ז"ל
נשיא ארגון 'תומכי שבת' באנטווערפן
נלב"ע ביום כ"ז תמוז תשע"ג
תהא נשמתו צרורה בצרור החיים
וימליץ טוב בעד משפחתו ה' עליהם יחי
הונצח על ידי אשתו החשובה מרת חיה דבורה תחי,
בנו הר"ר מרדכי שליט"א, חתנו ובתו הר"ר דוד וצפורה ג"י תחי

אמרות טהורות

"ראוי להחזיק לכל רועה נאמני לאב ולפטרונו"

ישמר מאלפי ישראל וגו' (לא. ה.) פירש"י: "להודיע שבחן של רועי ישראל, כמה הם חביבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מהו אומר, 'עוד מעט וסקלוגני, ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת' כו'. ולכאורה קשה, מה שייכות יש לשבח כמה שאמר 'וסקלוגני'. ויש לבאר הענין, כי דברי ריבות שיש לישראל עם רועיהם משתמע לתרין אפי: אחד – הוא לרעה, כמו כן הפשוט: השני – הוא לחשיבות, שמחשבים את רועיהם כאלו היו אביהם, על כן צועקים תמיד: 'נתן נתן לנו, וכן אמר משה רבינו ע"ה (לא. יב): 'האנכי וגו' (להגידו). ועתה שראינו שבשעת מיתת משה רבינו ע"ה לא רצו ללכת, נתגלה למפרע, שהרי כל שרבו עמו ישראל היה מצד מעלה שהחזיקו אותו לאב, וכן ראוי להחזיק לכל רועה נאמן לאב ולפטרונו".

ע"י הפרשת המכס נתעלה גם השאר אל הקדושה

והרמות מכס לה' מאת אנשי המלחמה היוצאים לצבא אחד נפש מחמש המאות וגו'. וממחצית בני ישראל תקח אחד אחד מן החמשים וגו' (לא. כה-לד.). יש לדקדק בשני הלשון, שבחלקם של בני ישראל כתוב: "וממחצית בני ישראל תקח אחד אחד מן החמשים", ואילו בחלק אנשי המלחמה כתוב: "והרמות מכס לה' – אחד נפש מחמש מאות", ולא כתוב: 'אחד אחד מחמש המאות'.

ו"ל על פי מה שאמר ב"ר אבי זיל (מין מהרי"ם מבולעא וי"י), דהנה כשאדם זוכה למדרגת קדושה, הוא מעלה ויבא, וכל המאכלים אל הקדושה, לא זו בלבד, אלא בכל פעולה שהוא עושה, הוא מעלה אל הקדושה כל הפעולה בו וכל קצין שמתחזק בו, כדאייתא בספר 'מסלת ישור' (פ"ז) בבאר מלת הקדושה, ע"י"ש). יתר מוכן, גם אם שאינו במדרגה גבוהה דלת הקדושה, על ידי שמפריש מפרדיותו תרומות ומעשרות כדון, אזי מלבד מה שהלה קדושה על חלק שהוא מפריש, חלק בכך קדושה גם על חלק החולין שנשאר בידו, שהרי אז אפשר להפריש אחד מעשר רק על ידי התשעה חלקים הנשארים, וכן אי אפשר לעשות את כל הגורן תרומה, לפי שצריך שהיו שרידים נזכרים (ע"י פסחים לז.). ולכן גם חלק החולין הנשאר בידו נתאחד ונכלל בקדושה, שכן גם הוא מסייע לחלק הקדושה. ע"כ דברי קדשו.

אמירה נעימה

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמדי (לא. ב.). וקשה, מה ענין מיתת משה לנקמת מדין.

ו"ל, דהנה איתא במדרש (קה"ר ג. יד): אמר הקב"ה למשה, חכם אתה והיאך אתה רוצה לנכנס לארץ. והכוונה נראה לפי מה שכתוב ב'ספר חסידים' (ואת קנג): "ויסוף דעת יוסף מנכאבו" – שדנין את האדם לפי רוב חכמתו, כפי שמצניע אצל משה רבינו שצאק על פקודי חלול, ואמר להם: "החיותם כל נקבה" (לא. טו.), לגבי מלחמות מדין. ולכאורה יקשה, למה אכן קצף עליהם משה.

אלא באשר שהיו חכמים גדולים, והיה להם לדון קל וחומר, דמה כנענים שעדיין לא החזיאו את ישראל, נאמר בהם (דברים כ. טו.): "לא תהיה כל נשמה", מדינים שכבר החזיאו את ישראל – על אחת כמה וכמה שצריך להרגם, וא"כ כל אדם שהוא חכם מחויב לדון ק"ו בעצמו, ואם אינו דן עניש יענש, ולכן קצף משה על פקודי החלול.

והנה, איתא במדרש (ילק"ש, רמז תשסד): כשהכה משה את הפלע, אמר הקב"ה למשה, היה לך ללמוד ק"ו מהרג שפחת שרר שהעליתו לה את הכבוד, בני ישראל שיש להם זכות אבות וזכות התורה וזכות המצוות על אחת כמה וכמה, ואם כן למה הכית את הפלע. ולפי מאי דאמרין שאדם נידון לפי רוב חכמתו, נענש על שלא נשא ק"ו בעצמו, לא שפיר קאמר במדרש: "חכם אתה והיאך אתה רוצה לנכנס לארץ", דאם חכם אתה היה לך לדון ק"ו, לכן אין אתה יכול ליכנס לארץ.

וזהו שאמר: לאחר ש'נקום נקמת בני ישראל' יהא לך קצף על פקודי החלול שהיו את הנקבות, ולכאורה יקשה, מה הרי האף הגדול הזה, והלא אז צוה להם להרוג את הנקבות, אלא שהיו חכמים גדולים והיה להם ללמוד ק"ו, ומעתה גם אתה חכם, ומדוע אז למדת ג"כ את החומר, לכן "אחר תאסף אל עמך".

ותהי המחצית חלק היוצאים בצבא וגו' ויהי המכס לה' וגו' (לא. לו-לז.). הנה המעס שב'חלק היוצאים בצבא' מפרש כמה היה מוכסם לה', ובהלק ישראל מפרש הסכום שלהם, והלק לה' לא פירש, ונראה, כי בכל דבר מרומות התורה יראת

והנה כענין זה היה גם בהרמת המכס מהחלק של בני ישראל, והיונו שעל ידי ההפרשה שהפרישו חלק אחד מחמשים, נתאחדו ונתכללו כל המ"ט חלקים בחלק המופרש ונתעלו אל הקדושה, וזהו דכתיב: "וממחצית בני ישראל תקח אחד אחד מן החמשים", ומתרגם אונקלוס: "חד דאתחד מן החמשי", להשמיטנו שכל מ"ט החלקים הנשארים נכללו בחלק האחד המופרש ונעלים בקדושה.

אמנם חלקם של אנשי הצבא נתעלה אל הקדושה מיד כשבא לידם, לפי שהיו כולם צדיקים, כדכתיב (לעיל לא. ג): "החלצו מאתכם אנשים לצבא" ופירש"י: "אנשים, צדיקים", לכן לא כתיב: 'אחד אחד מן חמש המאות', כיון שלא היה חלקם צריך לכך שיתעלה להקדושה על ידי ההפרשה, כי נתקדשו כבר בלאו הכי. כאמור.

כ"כ מין מהרי"ם מבולעא וי"ע

מיתת אהרן כתובה בתורה להגן בזה החורש

וינעל אהרן הכהן אל הר החר וגו' בחדש החמישי באחד לחדש (לז. לה.). הנה, משה רבינו הוא בחינת התורה, ואהרן הכהן הוא בחינת בית המקדש, "שעל ב' אלו מבקשין (כ"ה) רצון' לאחר שמו"י: שיוכנה בית המקדש ויתן הלקט בתורתו. משה רבינו שהוריד התורה נתגלה כחו בשבת קודש, כמו שכתוב שמשוה רבינו ע"ה מחזור לבני ישראל הכתרים בשבת קודש (ע"י שבת פה, שיער הכוונות) ענין ממזר שיר ליום השבת, ואהרן הכהן הוא יסוד בית המקדש והקרבנות, שהוא התקרבנות התחתונים למעלה (ע"י וזה"ק ח"ג ט).

... והנה משה ואהרן שבהם בהם הקב"ה, הם מאירין לעולם לבני ישראל בכל הדורות, כמ"ש (חולין ג.): גדולים צדיקים במיתתו יותר מבחייהם, ונתעלה לעולם תהיה" (תהלים לו. יד.). **ומיתת אהרן כתיב בתורה ינעל ב' חורש חורש אב, כדי שזכותו יעמוד לנו בזה הזמן השפל.** כענין דאייתא (מסח יד.) במשה רבינו שנקבר מול בית פקוד להגן בזה המקום השפל מכל המקומות, **כן חזק אהרן להגן בזה החורש.** ובזכותו נזכה לבנין בית המקדש, כי ביהמ"ק נחרב ע"י שנאת חנם. ואהרן הוא היופך זה לגמרי שרורף שלום ואהבה, לכן היה הוא יסוד ביהמ"ק וזהו אהרן לדורות, כמו האבות, בכך יראת ה' שהורה עומדת לעד" (תהלים יט. יא.) וע"ז רמזו צעלום קיימים (במדבר טו. ו.). ובהו של משה רבינו הניח בתורה שצוה לנו מורשה, וזה שרמזו בתורה, **שמטני בני ישראל ביד משה ואהרן** (לעיל לא. א.) **הוא לדורות,** שהם הכילים שהכין הקב"ה להנהיג בני ישראל".

שפת אמת (תרנ"ז) ענייני

שמים ודרכי מוסר, והוא מאמר ז"ל (פסח טז.): "אין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה, שנאמר (יהושע יב.) 'זרענו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד', והיינו אחר כוונת הלב הן הן הדברים, דאנשי הצבא כיון שהם מסרו עצמם למלחמה, ואעפ"כ נתנו ממנו מכס לה', לכך זה המעט שהחזיר חשבו לו הש"ת בהרבה, כיון דהיו בכונה רצויה, ונסתין גדול, ולכך פירש שיעורו, אבל חלק העם כיון שהם נמלו בחנם בלי עמל ויגיעה, אין חידוש מה שנתנו ממנו מכס לה', על כן חנם שנתנו הרבה – למעט ייחשב, ולא זכר כסותו כמה הוא, כאומר כמה נחשב הוא, ואין כדאי להזכירו.

גבורות שלמה להגן ק"ר קלוגר זצ"ל

לבני יוסף למטה בני מנשה וגו' (לז. כג.). "בכל המקרא, כשהוא כתב השבטים לענין ביאת או נחלת הארץ, מייחסים מנשה על יוסף, משום דיוסף חיבת הארץ ושבט מנשה חיבבו הארץ, כדפירש רש"י בפרשת פנחס (כו. א.), לכך הכא ובפרשת שלח לך (לעיל ג. יא) מייחס מנשה על יוסף, משום דהנך מוניו לצורך הארץ היו, ובפרשת פנחס (כו. כג.) נמי כתיב מנשה ברישא לבני יוסף, משום דכתיב בתריה 'לאלה תחלק הארץ', אבל בפרשת במדבר סיני כתיב (א. לב): 'לבני יוסף לבני אפרים ולא רמזו אתם מעניני הארץ'.

ביאורי מהרי"א לבעל 'תרומות הדשן'

והצילו העדה את תרצה וגו' וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משה אותו בשמן הקדש (לז. כה.) ובגמרא (מכות יא.) אמרו: "יחי הוא מושה", אלא זה שנמשח ביומיו" (מכא ברש"י).

"ויתכן, דהורה לנו הכתוב אופני הנהגת ההשגחה, שיתכן בחינת הנהגתה אשר בשביל סיבת איש פרמי ויעמוד זה לכהן גדול, והוא כשביל שצריך הרצח להמתיק על מיתתו של כהן גדול, ואם יועמד אחר אולי אין לו חיים ארוכים, והועמד זה אשר יהיה חיים ארוכים, למען יהיה גולה זה הכוב שמקלטו ימים כבירים, עד מות כהן גדול זה, וכן איפכא, כל מוזה גרם (ע"י) החקיקות הרמב"ם לפירושו על משניות סדר זרעים, משלים רחוקים מאד בדרכי ההשגחה). לזה אמר: **'אשר משה אותו'**, שהוא (הרצח) הסיבה למשיחתו, כמו שבארתי".

משך חכמה

יתרון דעת

שבת בצבאותיה (עח)

לקט נפלא על עניני מוצאי שב"ק מהרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפאלי ז"ע (ו)

קדיש שלאחר "עלינו" במוצאי שבת קודש, וקדיש שאחר הספירה, וקדיש לאחר קידוש לבנה, המה קדישים יקרים מאוד, שרבי **זושא מאניפאלי** ז"ע לא הניח לאבלים לאמנם, ואמרם הוא בעצמו.

אמר פנחס (שער השבת, אות מז.) וכו"ה בס' 'מדרש פינחס' החדש (אות צט), ומובא שם בהגהות והערות להרה"ק מקוויטאנא זצ"ל שכתב בזה"ל: "בספר 'אמרי קדוש' להצדיק הק' מסטרוטליס צללה"ה (עמוד התפלה) כתב, כי הקדיש אחר קטורת ואיזה מקומן שייך להבעל תפילה וכו'. ואמר הטעם שהוא עצמו היה אומר א' קדישים האלו, היינו בליל שבת אחר 'מזמור שיר ליום השבת', וביום הספירה אחר הספירה, ואחר קידוש לבנה, כי הם קדישים כוללים על ענינים כוללים. מה שאומר אותם היתום עבור אב ואם הוא טעות, כי אינו שייך לזה כלל, ע"כ. וכן ראיתי לאבנה"ק שהיו אומרים בעצמם קדיש שאחר 'מזמור שיר ליום השבת' ואחר ספירה ואחר קידוש לבנה, ולא היו נותנים לאבלים לומר אלו הקדישים. גם קדיש שאחר קריאת התורה אמרו הם בעצמם כשהיו קוראים, וכשהיו קורא אחר אמר הקורא, הקדיש, ולא נתנו לאבלים או לבעל יאבציט לומר הקדיש". עכ"ל

בפזמון 'איש חסיד' שאומרים במוצאי שב"ק: **"יוצר לך עתה אתמול אשר דברת"**. אמר הרה"ק ר"ר **זושא מאניפאלי** זצוק"ל ז"ע, דיש לומר דבא לומר לנו כך, דהנה יום ערב שבת קודש מסוגל לתשובה" ככתוב במדרש זוהר"ק ובספרי יראים, וצדיקי הדור היה מתנהג כל איזה מהם שביום ערב שב"ק אמרו לתלמידים דברי כבושין למוסר, והיה התעוררות גדולה ביום ההוא, ועשו תשובה בבכיה גדולה ונוראה. וגם זה ידוע שבילל שב"ק בעת אמירת "ויכולו" צריך להרהר בתשובה, כי אנחנו מעמידים על כל זה, והעדיף צריכים להרהר בתשובה קודם שמגידים עדות, כידוע. ומפני זה צריכים לעמוד בעת אמירת "ויכולו" (ש"ע א"ח ס' ועא ס"א), כי הגדת העדות צריך להיות מעומד, כבאמר ר"ל (שבועות ל.): "ועמדו שני האנשים" (דברים יט. ו.) – בעדים הכתוב מדבר, וכן הוא הדלכלה (ש"ע ח"מ ס' יז ס"א), וכן בכל יום השבת קודש צריך לעשות תשובה. וזהו שכתב הוא ר"ת: "חמין ב' מוצאי שבת במוצאי שבת" **"יוצר לך עתה אתמול אשר דברת"**, היינו דצריכים אנחנו לזכור זאת עתה במוצאי" מה שאמרנו אתמול ביום השב"ק, וצריכים אנו לראות שנהיה גם בימות החול חתומים בשבועה שלימה לפני הקב"ה, ודפח"ח.

בית פינחס הלאנו ר' פינחס רבינוב"ר זצ"ל מלוקא (אות כ)

שמעתי בשם הרב הצדיק המפורסם מוה"ר **משולם זושא** זצוקלה"ה, על מאמר הגמרא (שבת קט.) "חמין במוצאי שבת מלוגמא", והנה לא ביארו בגמרא לאיזה דבר הוא רפואה, רק אמרו בסתם שהוא מלוגמא. ואמר הוא ז"ל, **שהוא רפואה שלא יהיה לו עצבות**, והוא מרומז בפסוק (תהלים קמו. ג): **"ומחשב לעצבותם"**, כי כן מבחש"ה הוא ר"ת: "חמין ב' מוצאי שבת מלוגמא, וסמין ליה 'לעצבותם', לומר שהוא רפואה לעצבות. ע"כ. ושמעתי בשם איזה צדיק מפורסם, **שטוב לומר כן בפיוש בעת אכילת חמין**, אזי יאמר 'חמין במוצאי שבת מלוגמא'".

דברי יצחק להגה"ק מסוואליווא זצ"ל (אות לג.) ובס' 'שולח בחי' ה' על הגה"ק ר' שאול בראך זצ"ל אב"ד קאשוי (עמ' קצו) מסופר: "במוצאי שב"ק שנת כס חמין, וטוס שנת אמר את הפסוק 'הורפא לשבורי' כל ומחשב לעצבותם' ו'חמין במוצאי שבת מלוגמא'".

הרה"ק רבי ר' **זושא מאניפאלי** ז"ע על אף היותו עני כל ימיו, היה תמיד שמח ועליו כמי שאין חסר לו כלום. פעם במוצאי שב"ק הגיעה לו זוגתו הרבנית כוס חמין והתעלה לפניו שאין לה חתיכת צוקער (סוכה), אמר הרבי ר' זושא: **"רבונו של עולם, דיין נישט זיסקייט, איז אויכעט זיס"** – ה"לא מתוק' שלך, גם מתוק הוא), אך זאת אבקשך, שלבני ישראל רחומיך, תתן מתוק שירגישו את המתיקות".

תפארת בניס על קיצור שו"ע (ח"א, עמ' שנה)

אמר [הרה"ק מרזיוו ז"ע] בזה"ל: העולם אומרים כשמדברים במוצאי"ק מהבעש"ט היא סגולה לפרנסה, וכשמדברים מהרה"ק ר' **זושא** ומאחזי הרה"ק ר' **אילמלך** ז"ע, מאחד מהם היא סגולה ליראת שמים, ומאחד מהם סגולה לבנים, ע"כ. ויאני אומר, כי לאו דווקא מהצדיקים הני"ל, ולא דווקא מהמוציא, ולא דווקא להני מילי הני"ל, פירוש, מכל הצדיקים, וכל זמן שמדברים מהם, הוא סגולה לכל דבר.

בית ישראל, וזון (דף יב): בס' 'אוצר ישראל' מביא עובדא דהוי אצל כ"ק מין מהרי"ם מבולעא ז"ע ואחר שאמר כו"ב דהוי הענין, סיים: "וכשידברו ממני יהיה גם כן טובה" (מובא בסדר זמירות 'עבודת השם' לשב"ק)

שמעתי מחסידים שאמרו ששמעו מצדיקים קדושים, שבמוצאי שב"ק מצוה לספר איזה סיפור מאלו שיש להם גדולי עולם ומסוגל לשלשה דברים: א. **מהבעש"ט הקדוש** ומסוגל לבנים: ב. מהרה"ק רבי ר' **אילמלך** בעה"מ 'נועם אילמלך', ומסוגל לחיים: ג. מאחזי הרה"ק רבי ר' **משולם זושא**, ומסוגל לקוים מאי (באריאם תרנ"ב. ס"א) את קלה, עע"ש)

לעילוי נשמת אבי מורי הכ"מ **הרה"ק ר' שמעון** בהגה"ח רבי **אשר ישעי'** ע"ה **נוסכבים** תהא נשמתו צורה בצורו החיים

יומא דנשימתא

הרה"ק רבי נתן נטע מאווריטש זי"ע יומא דהילולא א' מנחם אב (תקמ"ה)

"האב סבא קדישא איש האלקים גאון עולם ר' נטע מאווריטש, שהי' גדול וקדוש בדורו עדי קראו אותו ר' נטע הגדול, ונגד כל זקניו וצדיקו דורו ואמר כבודו" - כך מתארו הגאון רבי ברוך עסמאן זצ"ל מקיעונו (נדפס בספרו יחד וחלקי חייב, זיטאמיר תרע"א, חלק דרושים - "קרא דשכבי" דף סו: ע"ג).

הוא היה מבני היכלא קדישא של מרן הבעל שם טוב הק' ותלמידו המגיד הגדול ממעורטש, וריעם של הרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל - בעל ה'ימאור עינים', והרה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי - בעל ה'יתניא', זכיי"ע.

חתנו וממלא מקומו ברבנות אווריטש, היה הרה"ק רבי אברהם דוב בער אויערבאך זי"ע - בעל ה'יבת עין', שעלה בסוף ימיו להשתקע בעי"ח"ק צפת תובב"א, ומזכירו פעמיים בספרו.

מאורות נתן:

רבי הנסתר על הגלוי מפרקי חייו של רבי נתן נטע ב"ר יוסף זי"ע. שנת לידתו אינה ידועה, כמו גם מקור מחצבתו ויחוס אבותיו שנעלמים מאתנו, אך זאת נודע, ששימש ברבנות העיר אווריטש (Ovitch) בכלל וואהלין חו"ל (כולן י"ג) לגבי בדיקת סכין ומצודתו היתה פרשה על פני הגליל שכלל את קהלות הקדוש הסמוכות נארינסק, נאראדיץ וסלאוועזשאנא (סלאוויזשט).

כאמור, היה רבי נטע בדידות רבה עם הרה"ק ה'ימאור עינים' מטשערנאביל זי"ע, וכפי המסופר, הם היו מתוודעים יחדיו לעתים תכופות, או אז נדברו ריא' ה' והמתיקן סוד בדברים העומדים ברומן של עולם. מקום התוודעותם היה מתחת לסירוגין, פעם בטשערנאביל, ופעם באווריטש, וחוזר חלילה ולפי קונטרס 'תולדות אד"ים' המסופר לספר יב' עין, מהדור ירושלים תשי"ט, עמ' סו"ג.²

זכר לאחד הביקורים נמצא בסיפור מופלא על רוח קדשו של הרה"ק ה'ימאור עינים' שנתגלה בעת שהתאספן בבית ידידו רבי נטע באווריטש, מובא בספח"ק 'שארית ישראל' הרה"ק רבי ישראל דוב בער מוויילעדינק זי"ע ושער ההתקשרות, דרוש, מ'מאמר א', בקשר לדברי חו"ל (חולין י"ג) לגבי בדיקת סכין של שחיטה 'ירב ששת בדק לה בריש לשינה', וז"ל: "ואפשר בלישניה" (היינו) בעת האוכל שסגנו בריש לשינה, הבין איך היה הסכין מקודש, כמו שאירע **להקדוש ר' נחום מטשערנאביל ז"ל** בקי"ק **אוורוטש** ונתאספן אצל **הקדוש ר' נטע**, ור' נטע לא היה בביתו, ושחטו בשבילו עוף אחד, וכשהביאו לו על השולחן ובראיתו הזזה הרגיש מחטבת השוחט כמו שהוא, ואמר שבהעוף הזה נראה אנשי חיל מרוכבי הסוסים, וקראו להשוחט והודה שבעת ששחט עמד לפניו האיש הניל שהיה שלטון ויהי מורא על השוחט מאיש ההוא, והאיש דבר האיש ההוא"³.

בעת שהשיא הרה"ק ה'ימאור עינים' את בנו הרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל זי"ע, נכחו שם בין המסובים, ידידו רבינו נטע מאווריטש, הרה"ק רבי ישראל מפאליצק והרה"ק רבי ישעי' מדינאוויץ. והימאור עינים' שאל אותם: **"מי הגדול שבכם, והראו על הרב ר' נטע"** (מכתבי ריי' שוי"ב, עמ' קפא אות ה).

ועבדו אז בנוסחא קצת שונה סיפר הגה"צ רבי מרדכי חיים סלאנים זצ"ל בשם רבו הרה"ק רבי יצחק דוד מלובין זצ"ל, שהיה פעם אצל הרה"ק רבי יצחק מסקוויא זי"ע, וסיפר לו הרה"ק שפעם נתקיימה חתונה גדולה שהשתתפו בה הרבה צדיקים, וביניהם סבו הרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל ורבי ישראל פאלעקער רבי ישעי' דניוויצער ורבי נטע אווריטשער. **ושאלו רבי דוד: מי מהם היה הגדול שבכולם, ונענה הרה"ק: מסקוויא: שרבי נטע אווריטשער היה הגדול שבכם**" (מ'מאמר מרדכי, ח"ב עמ' רמ"א).

לאחר מכן נשיכה ה'ימאור עינים' את כל הצדיקים באמירת דברי תורה, ונענה רבי נטע ואמר: תכתיב (בראשית י"ח) "וחם הוא אבי כנען", **חם** - רומז על הסתכלות וראיה (ראה יב' עין פ"ח, נח, ד"ה 'ישעה לך תבתי'), מלשון 'חמי' שבגמרא, **כנען** - רומז על הכנעה, והיינו שהסתכלות וראיה זכה בגדולת הבורא מולידות הכנעה אמיתית ועונה כנה, וההכנעה היא שורש

המדרש נגדור לזכר נשימת הרה"ק - ר' משה בהר"ר ישיב בעריש ברוטשטיין ז"ה ת.נ.צ.ב.ה.

תשוקת הבורא ברוך הוא, רשפיה רשפי אש שלהבת - ה לא תכבה, לא היו צריכים להוציא ענין התפלה מכח אל הפועל להכניס אל הדבור והשפה, וכעת [משקלקלו המינים] התחילו שלוחים יוצאים, מוכרחים לשלח אמרתו ותפלתו מן הכח אל הפועל להביא בכלל הדבור כני"ל, ע"כ.

וכן אמר הרב הקדוש חכם הרוזן שר שלום זצוקלה"ה⁶ שבאמת עיקר מה שצריך לפעול ישועות הוא ענין התפלה, הוא מתקן בעודו כמתן, אך אח"כ הוא מביא אל הדבור. ועיין ביחובת הלבבות' (השער השמיני, שער חשבון הנפש, פרק א').

התעוררות התפלה (להרה"ק רבי דוד שלמה מטולטשין זי"ע, פיעטרוקוב תרע"א, אות נג. דבר זה נזכר גם בספח"ק 'בית עין', פ"ר בשלח [בדרוש לט"ו בשבט]: "ויהי בשלח פרעה וגו', ויהי לשון צער, רצ"ל אימתי יש צער בעולם, 'בשלח פרעה', רצ"ל בשלח הוא התפלת שולחים שלוחים, **בש"ש מו"ח זצלה"ה**, והתפלה הוא בבחינת פרעה, בחינת עורר וכו')⁷.

*** ש"שעתי בשם הרב מוה' נטע מו'ק' נאורוץ על פסוק (דברים ח, יט) 'והיה אם שכוח תשכח את ה' אלקיך, והיה לשון שמחה, קשה שמחה מה זו עושה, ותיירץ ששמחת שהאדם ממוזג ומורכב אינו עומד על עמדו על דרך ירחויות וצרו ושוב' (יחזקאל א, יד), 'רצוא' גימטריא נוריא"ל, 'ישוב' גימטריא מטטרו"ן, ושניהם מספרים יתורה, כי על ידי נפילתו הוא עולה במדרגה יותר חזקה ונפלאה והתלהבות עצום וזקוק מאד. ולזה רמזה המסורה 'הלך נוסעי' (בראשית יב, טו), 'הלך וחסור' (שם ח, ט), 'הלך ושוב' (שם ח, ט), 'הלך וגדל' (שם כ, יג), והוא מובן לפי מה שכתבתי. כי זהו שאמר הכתוב 'והיה', שמחה יחא לך, **אם שכו',** כי בקרב **'תשכח את ה' - יתשכח'** לשון מציאה".**

הרי בשמים להרה"ק רבי שכטא צבי מנעמירוב זי"ע (ברדיטשוב תרנ"ז, פ"ר י' תבא, דף קי טור א)

*** אמר** (להרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע) **בשם הצדיק רבי נטע מזיטאבנים** (אווריטש נמצאת במחוז זיטאמיר), שפעם שאני מגיד תורה **ברבים** אין אני מרגיש כלל כאילו אני מגיד לפני אנשים, ואני מכוין דעתי לומר לפני הקב"ה, ומה איכפת אם ישמעו אנשים את דברי בעת ההוא (חידושי תורה).

- אמרי קדוש השלם** (מהדור' תנחומי תשס"א, עמ' קז)
- בתוך 'דרוש והפסד שאמרת' ביום א' כ"ב שבת, על גיטית האשה הצדקנית הכסרה בנשים מרת **מרים בת שבט** ע"ה בת הרב ר' **יוסף זיל** בנו של הרב ר' **יצחק זיל** בנו של **האי סבא קדישא ר' נטע הגדול זי"ע**, נפטרצה בשב"ק כ"א שבת שנת תרס"א לפ"ק, וכשם שחמספדין על האנשים כך מספדין על הגושים כראו להן, כמבואר בש"ס מגילה דף כח ע"ב וכן א"פסג ההולכה ברי"מ זיל נטעושיע יד"ס ס"י שד"ם סעי' ב' וברמ"א שם" (בכחות שם).
 - אגב, גם בין טשערנאביל לאווריטש היה איזה קשר, בגין היות הערים שכינות למחוז פ"נסק בענין תשלום המסים (ראה ש"ס בארסת ב"פנסק - ספר ערות תרנ"ו לקהלת פנסק-קארלין, ז"א עמ' 160, 161).
 - ראה בספר **'זביר דוד'** (מהדור ירושלים תש"ס, עמ' נג) מהרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע שפירש הפסוק 'ומבשרי אחזה אלקי' (אי"ב, סח) - "צריך אדם לראות שיהיה לו בשר כזה, שיזכר לחזות אלקים מבשרו".
 - הרה"ק רש"י מקוידניב זי"ע היה תלמיד הרה"ק היבית עין, וכנראה קיבל מרבו היגיון ששמו מחזותנו רבינו (יש שתקנו הלשון "ששמו מהרה"ק ר' נטע", כלומר שהרה"ק רש"י שמע בעצמו מבינו, אך זה לא יתכן, שהרי נולד בשנת תקנ"ז - כ"ב שנים לאחר פטירת רבינו).
 - כידוע השתמשו הצדיקים מאורי החסידות בהנהגות שונות שהנהיג הנפוליאן בצבא תחת שלטונו בתור משלים ומוסרי והשכל, ואחרי כן לקחים לעבודת הבורא. בבחינת "מאורי תחכמי מצותיך" (תהלים קיט, עז), וכנדרש בספח"ק 'קדושת לוי' (פר' תו, ויהי): מתחכמיהם של אויבי הקדושה, ולמד דרכי חכמה לקיום מצוות התורה.
 - הוא הרה"ק רבי שלום מפראהביטש זי"ע, שהרה"ק רד"ש מטולטשין היה תלמידו המובהק (מ"ש בהקדמת נדבן לספרו 'מגיל דוד, לבב תרל"ב).
 - השוה להומאב בספר **'זביר שלום'** להג"ר שלום פערלאו זצ"ל אב"ד בראה"ן (הולנד תרמ"ב, פ"ר קז): "ששעמתי ממחזותי הרב המפורסן **הז"ל מברסלנא** שפעם אחת נכנס אצל זקנו הקדוש והטור מו"ה **חייאל מיכל מזלזטשוב** קודם התפלה, ואמר לו הרב הנ"ל: איך האלט שוין 'את שם' וכו'. כי מקודם היה מכון ומיזח הירחיים של כל התפלה, ואח"כ היה אומר ה'תבית'. מאת: הרה"ח ר' **ישיב בעריש ווייס** שליט"א

הנהגתו של הרה"ק רבי נתן נטע

אי הפקר הוי מטעם נדר

כיון שלא עשיתי קנין, אלא הרי הוא כנדר דכתוב ולא יחל דברו. ואע"פ שגם הוא עצמו יכול לזכות, הוא מתורת זכיה לא מתורת חזרה. ולאכארה ממה נפשך, אי ע"י אמירתו 'נכסי הפקר' אכן נעשים הפקר מיד, והם ברשות עלמא, ויצא מרשותו, אי"כ אמאי נקט ואסור לחזור בו מטעם דבל יחל, והא כיון דנפיק מרשותו שוב איך יכול לחזור בו. אלא על כרחך דלא נפק מרשותו והוי כמו שאמר מנה מכסי תנאים לפלוני, שעדיין צריך פלוני לעשות קנין בו, ובלי קנין איך אם לא חזר עדיין הוו ברשותו ולא נפק לעולם מיד' בעלים להפקר, ולאכארה אם כן אמאי מדרין הוי הפקר. ולא דמי לאומר קונם על ככר זה דאסור מיד, דהא להם לא אמר דליפוק מרשותיה רק יהיו ברשותו ויהיה אסור ליהנות בו, אי"כ כל זמן שהאיסור בעין אסור להנות ממנו, אבל הכא דממה נפשך אי קיים הנדר הרי יצא כבר מרשותו, ואיך שייך שאסור לחזור בו, ואי לא נפיק מרשותו אי"כ לא קיים הנדר, אלא על כרחך דאמרינן דלעולם לא ברשותו ולא נפיק מרשותו כלל, רק משום דנדר שיהיה של הפקר, דכל מי שיזכה יחא שלו, לכך אסור לחזור בו רק חייב להניח לכל. ולפ"ז דהוי ברשות בעלים לכן הוי ג"כ ברשות יורשיו, אמנם אין יורשיו מחויבין לקיים הנדר, ואם יבא אחר ויזכה, מהיבא יזכה, הא הוי ברשותם ואינם מקיימנים הנדר (וע"ע בענין זה בשערי יושר' ש"ס פכ"ג, פ"ר יצחק' ח"ב ס"ה אות יח, מ'מחנה אפרים' ה'ל' זכיה הפקר ס"ה, 'זכר יצחק' ס"ה לא ר'הרות ורע"מ פאה פ"ה מ"א).

לז"ע מו"ח הרה"ח רבי ישראל יעקב בן הרה"ח רבי דוד צבי הכהן ז"ל קאהן. נלכ"ע ז' ניסן תש"פ

אישי כי יסוד נדר לה' וגו' לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה (א, ה).

הנה, נדפס בשו"ע (ת"ק ר"ע ס"ב) נפסק: "ההפקר אף על פי שאינו נדר, הרי הוא כמו נדר שאסור לחזור בו". והוא **מהרמב"ם** (פ"ב מדרים ה"ד), וכתב **ה'קצות החושן'** לז"ח דהאיסור לחזור בו הוא משום דהוי כמו נדר, נראה דהפקר אינו עושה קנין, דאי עושה קנין מאי ענין נדר לאן הוא תיפוק ליה שכבר יצא מרשותו. ומוכח דהפקר אינו קנין, והוא דאינו יכול לחזור בו היינו מתורת איסור לא יחל. ולפ"ז בהפקר ומת, אפשר שהוא של הירושין, כיון דאנו אינו משום נדר, והנדר ומת אינו הירושין מחויבין לקיים נדרו.

אולם בשו"ת 'חתם סופר' (ו"ד סי' שטו) דחה את דבריו, דאף שאינו אלא נדר עכ"ז צריכין בניו לקיים נדרו, שהרי כשחי הרי בדיבורו שמפקי' כבר נתקיים נדרו, וכאומר קונם ככרי על כל העולם, שבזה נתקיים הנדר והרי הוא קונם, ואם הוא חוזר ונהנה ממנו עובר בכל יחל. והכי נמי בהפקר (אם לא שחזר וזכה בו מטעם זכיה כאיש אחר). ולא דמי לנדר נכסים לעניים ומת שאם מחויבין הירושים לקיים נדר אביו, דהתם עדיין לא נתקיים הנדר, ולא חל על נכסים ידועים אלא אקרקפתא ידידה הירושיה המעות, ומשאל קיים הוא נדרו אין חוב על בניו לקיימה, אבל כההפקר כבר נתקיים נדרו מיד כשנדר.

וביחודישי רבי מאיר שמונה (ח"ב פ"ג) כתב להגן על דברי הקצוה"ח, שלמד כן מלשון הרמב"ם (שם) שכתב: "הפקר הוי כנדר ואסור לחזור בו, שיחזור ויאמר אני חוזר מדיבורי

עלי הדף

ענין שנלמד במסגרת "דף היומי"

מסכת שבת

מילה בשבת - הותרה או דחויה (א)

הן נודע לכל שמצות מילה ביום השמיני דוחה שבת, וילפינן להו במכילתין (קל. ב) מן הכתוב (ויקרא יב. ג): **"וביום השמיני ימול בשר ערלתו"**, ודרשין **"ביום אפילו בשבת"**. ורבותינו הראשונים כבר יצאו לחקור בהיתר מילה ביום השבת – אם הוא בגדר הותרה או בגדר דחויה.

דהנה מצונו בכמה ענינים שהתירה התורה איסור מסוים לצורך איזה ענין, כגון בקרבנות **ציבור שמקריבים אותם גם בטומאה**, ופליגי תנאי בגדר היתרה של טומאה בציבור, לדעת ר' יהודה **טומאה הותרה בציבור**, ולדעת ר' שמעון – וכן ר' יוסי ור' מאיר ור' תינאן סגן הכהנים – **דחויה היא בציבור** (ראה יומא ז. ב – ה. א. ועוד), והיינו, כי למיד דחויה היא בציבור, הגדרת הדבר היא, שבקשר הותרה להקריב הקרבנות בטומאה, ולא הותר גמור הוא, וכל מה שאפשר לעשות בטומאה צריך מדת' לחור ולעשות בטומאה, שהטומאה באיסורה עומדת, ודחויה היא עתה מפני הדחק, ואין דוחים כל דבר הנדרשה אלא במקום שאי אפשר, ואילו למיד הותרה – הותר הדבר לגמרי, ואין צורך לחזור ולעשותו בטומאה, וגם במקום שאפשר למצוא אופן לעשותו בטומאה אין חובה להדר בה. להכלה קרייל שטומאה דחויה היא בציבור, וכן רבי יהודה הוא יחיד במקום רבים עניני זה.

לדגמן נוספת היא דקדוק **קרבנות ציבור היא בשבת**, וכדאיתא בגמרא (פסחים ז. א; מנחות ע. ב), שהן קרבנות היום של שבת – תמידים ומוספים, והן קרבנות המועדים שחלים בשבת, ודוחים את השבת, וזכה איתא בהדיא בגמרא (יומא מו. ב): **"שבת דהותרה היא בציבור... טומאה דרחויה היא בציבור..."**. הרי שהקרבנות קרבן ציבור בשבת הותרה להגמיר, ואילו טומאה בציבור דחויה היא. ואם אמנם **שהשבת** (י"ג סי' לו) מביא בשם הרשב"א (תשובותיו (מוצאת ב' אריות ח"ט סי' שמו), שכל הדברים שהותרו בשבת – כגון עבודה בביתמק – במחלוקת הן שניות **"אם דחויה היא אצל הדברים שהותרו בה או הותרה"**, ותוליות בפלוגתא הנו' לענין טומאה, כבר השיג עליו השב"ץ: **"איברא דלענין טומאה נראה דסוגיא דתלמודא דרחויה היא ולא הותרה..."** אבל לענין שבת אשכחן בפרק טרף בקלפי (מו. ב) ואמרין בהדיא דשבת – הותרה לצבור וטומאה דחויה היא בציבור לענין קרבנות ציבור..."

ולחננת החילוק בין טומאה לעבודה בשבת כדאי להעתיק דברי הגר"ש קלוגר זצ"ל **ב'חממת שלמה'** (א"ח סי' שלא ס"א): **"הדעתם הנכון דלמה טומאה דרחויה, וכן בשבת לחולה (כי לענין פיקוח נפש בשבת וכן כפי שאר איסורי תורה קרייל שאינה אלא דחויה, כמו שפסק הרמ"א וי"ד סי' קנ"ג)..."** ואין מתירין שום דבר איסור לחולה, אם יוכל לעשות הרפואה בהיתר כמו באיסור א"ע שצריך לשחות קצת קודם שימצא היתר, מאחר שאין סכנה דבר, הרי שאין זה היתר (גמור). ולקרבן ציבור הותרה. אך הדבר שפסק לקיים זה בחול ואין לו שייכות לשבת דוקא רק על דרך מקרה והזדמנות הוי שאירע כן בשבת, וכן שאירע כן בטומאה או הוי רק דחויה ולא הותרה, דהרי טומאה אפשר הוא שלא יהיה טמא, וכן חולה אפשר שלא יהיה מחוסר טומאה, לכן אם איירע טומאה או חולה בשבת הוי רק דחויה, אבל קרבנות ציבור יש קרבנות דשייכין רק בשבת וכגון מוספים, או דהויוב בכל יום ושבת בכלל זה וכגון קרבן תמיד, ובכלל זה שאר קרבנות המועדים שחלים בשבת, דחובה היא על אותו מועד, ובכלל זה כאשר חל בשבת, כן דוכתי **"תמיד"** ומוכרח להיות בשבת ג"כ בזה הוה הותרה, והיינו, כי חובת הקרבנות הוקבעה בכתחילה על יום השבת, ועל כן מסתבר שכן היא מצוותם בכתחילה שלא יהיה בכך איסור שבת כלל, משא"כ טומאה שאינה כאן כי אם ציורין מקרי שיש קרבן בטומאה, וכן הוא בפיקוח נפש בשבת – שאין כאן כי אם מקרה והזדמנות, שפיר יש לומר שלא הותרו לגמרי, ואין בזה כי אם דחויה. הנה כי יש לזרז לגבי מצות מילה בשבת, מצד אחד יש להשתדל בהקרה שחל ביום השבת וכלשון **"ה'חם סופר"** בתשובות (ח"ו סי' עט): **"דלא דמי לעבודה..."** משום שא"כ לשבת בלי עבודה, ר"ל שאין שבת שלי יחי' העבודה מצוה בו, משא"כ מילה שהוא במקרה ובזדמנות, ואפשר שיהיה שבת בלי מילה, א"כ אינו אלא דחויה ולא הותרה. מאידך י"ל, הרי מצות מילה קבעה התורה ביום השמיני דיקא, ומן ההכרח שיחול לפעמים בשבת, ודומה לשאר קרבנות המועדים שחלים לפעמים בשבת, ואינו דומה לטומאה, ש אין הכרח כלל שיהיה קרבן בטומאה, ובוודאי מקרה הוא (עי' שו"ת תשב"ץ שם שמילה בשבת הותרה ולא דחויה).

נידון זה מצונו כפי דברי רבי אליעזר בריש פירקין (קל. א): **"אם לא הביא כלי מערב שבת – מביאו בשבת מגולה"**, והיינו, שמתיר להביא הסכין בשבת, כי לר"א מילה וכל מכשיריו דוחין את השבת, והקשו התוס' (י"ה ר"א): **"וא"ל ויביאו התינוק אצל הלא, ויביאו לילכא איסור שבת כלל דהוי נושא את עצמו, וי"ל דקטן צריך לאמנו הוא, ואחר המילה היה צריך להחזירו לאמו, ואז הוי כפות לפי שהוא חולה (ולא שייך בכפות כי נושא את עצמו)..."** ועוד י"ל, **"כיון דיותר בקל יביא הכלי משיביו התינוק שרי ר"א כיון למדה המצוה"**, ומבאר מדבריהם, שגם לר"א דמתיר מכשירי מילה בשבת הותרה לחור שלא לחלל את השבת. ולכן לולא תירוצם ראוי היה יותר להביא את התינוק אצל השבת שאין בכך משום חילול שבת, ומבאר בדעת התוס' שמילה בשבת דחויה היא ולא הותרה. מאידך, הרמב"ן (הרשב"א) הביאו שיש שתירצו כי מילה בשבת הותרה לגמרי, ועל כן אין צורך לחור שלא לחלל את השבת על ידי הבאת התינוק אל הסכין. ונביא לשון **"היחודשים המיוחדים להר"ן"** בזה: **"ואע"ג דלעיל (ב) בפיקוח נפש אמרין דכל היבא דאפשר לשנוי משניין, שאני פיקוח נפש דלא הותרה בשבת לידחות אצלו..."** אבל גבי מילה דניתנה שבת לידחות אצלו אפילו אלא חילול, ולא מהדרינן במילה לעשותה בשמאלו או לשנות בה, משום דלא חשבין מילה דחויה לשבת אלא הותר גמור אצלו, שההותרה הותרה בפירוש למול בשבת וה"ה במשייטין לר' אליעזר... וכללא דמלתא לר' אליעזר שבת לענין מילה ומכשיריה כחול גמור היא ולא משניין כלל. הרי שכבר נחלקו הראשונים בחקירה זו, ובהמשך נביא בס"ד כמה נידונים להכלה לאור חקירה זו.

עלי אורה

אורחות חיים הלכה למעשה

הלכות שונות בדיני פריעת חוב

שאלה: ראובן כל סך משמעון כשהיה בביתו של שמעון, והן עתה רוצה ראובן להלווה לפרוע חובו ולשלם לשמעון כשהוא בדרך או במקום אחר בו נמנשו, אולם שמעון המלוה טוען שאינו רוצה לקבל כאן את החוב כי אם בביתו. האם יכול ראובן לשלם לו את החוב כאן - שלא במקום בו היתה ההלוואה?

תשובה: איתא בשו"ע (ח"מ סי' עד ס"א) שאם הלווהו במקום יישוב יכול הלווה לכופ את המלוה לקבל הימנו את החוב אפילו אינו מקום המלוה או הלווה וגם לא המקום שהלווהו.

[ופקדון גם כן - בכל מקום שירצה הנפקד להחזיר למפקיד את פקדונו צריך לקבלו, ואפילו נתנו לו בעל כרחו, נחשבת תנינה, ופסור (עי' ח"מ סי' רצ"א). וכל זה, כשהגיע זמן החזרת הפקדון, אבל אם עדיין לא הגיע הזמן להחזיר הפקדון, יכול המפקיד לסרב מלקבל חזרה הפקדון אפילו במקום שמסרו לו לפקדון (עי' פתחי חושן ה' פקדון פ"ז הע' כז).]

שאלה: אם עדיין לא הגיע זמן פירעון החוב והלווה רוצה להקדים ולשלם החוב כדי שהמעוט לא יהיו עוד באחריותו, אולם המלוה אינו רוצה לקבל. האם המלוה יכול לעכב?

תשובה: אין המלוה יכול לעכב מלקבל החוב, וחייב לקבל החוב, אע"פ שהמלוה טוען שאינו רוצה שיהיו המעוט באחריותו. והטעם, דכיון דקביעת הזמן לפירעון היא לתקנת הלווה, שלא יחא כח ביד המלוה להכריחו לפרוע קודם הזמן, ולכן אין המלוה יכול לעכב מלקבל הפרעון. אבל אם המלוה חושש שאם יקבל פירעון החוב יבוא לידי הפסד, כגון שירד ערך המטבע וכדומה אם יחכה עד הזמן, ויגבר דממתות זאת הסיבה הלווה רוצה כבר לשלם החוב לפני זמן הפירעון, אין המלוה חייב לקבל החוב לפני הגעת הזמן.

ואם כבר הגיע זמן הפירעון והלווה ממחר לפרוע החוב כדי להציל עצמו מחשש הפסד, והמלוה אינו רוצה לקבל כדי שלא יגיע לו הפסד אם יקבל עכשיו החוב, אין הלווה צריך להתחשב בזה וחייב המלוה לקבל החוב (עי' ח"מ סי' עד ס"א).

שאלה: האם יכול הלווה להחזיר את החוב לאשתו של המלוה?

תשובה: אם המלוה אמר לו ללוה שיכול להחזיר החוב לאשתו, ודאי יכול למסור לה, ואחר שמסר לה נפטר הוא מאחריות מעות ההלוואה. אבל אם המלוה לא אמר לו למסור לה - יש מחלוקת הפוסקים אם יוכל להחזיר לאשתו (עי' ח"מ סי' קכ ס"ב ובש"י שם סק"ה). ועי' בשו"ע חרב ח"מ ב"ה ה'א. וכתבו הפוסקים, שבלי רשות המלוה לא ימסור את החוב לאחד מקרוביו, גם לא לאחד מבניו, ואפילו הבן גדול, וכ"ש שלא ימסור לקרוביו, אפילו לאביו של המלוה (עי' פתחי חושן דיני הלוואה פ"ה הע' ד).

שעון שנתקלקלו מחוגיו - האם מוקצה בשבת

שאלה: אם נתקלקלו המחוגים - או חלק מהם - של שעון היד, האם נעשה מוקצה בשבת?

תשובה: אם נשברו כל המחוגים או שהשעון פסק לחלוטין מלעבוד, הוי השעון מוקצה מחמת גופו, מלבד אם הינו גם תכשית כגון, שעון זכר או כסף אמיתי, שאז אינו מוקצה, כבש"כ הפוסקים.

אולם אם נתקלקל רק אחד או שנים מהמחוגים, לא נעשה מוקצה. דהנה, בשעון ישנם בדרך כלל שלשה מחוגים, מחוג גדול שמראה את הדקות ומסותב סביב השעון בשעה שלמה, מחוג בינוני שמתקדם לאט ובמשך שעה עובר ממספר למספר ומראה את השעה, ועוד מחוג שמסלים סיבוב מדי דקה.

ולכן אם נשאר אחד משני המחוגים הראשונים, ודאי יש בו עדיין תועלת, כי המחוג הגדול מראה כמה זמן עבר מהשעה, הגם שאינו יודע ממנו איזו שעה, מ"מ יש לו תועלת מכך שאם רוצה לדעת כמה זמן עבר יכול לדעת, וכן אם נשאר המחוג הקטן ג"כ יכול לדעת באיזו שעה הוא עכשיו.

ואמנם אפילו אם נשברו שני המחוגים הניזל, ונשאר רק מחוג הרגעים, ג"כ יש תועלת, כגון אם צריך להמתין כמה דקות בודדות יכול לדעת מהמחוג שמראה הרגעים כמה דקות עברו. ולכן כל עוד ואחד מהדקות עדיין פועל, יש בו תועלת לדעת מה שצריך לדעת, ואינו מוקצה, ודוק.

עוד בענין ברכת הנהנין - כשאינו מרגיש טעם בפי

רבים בקשו ושאלו איה מקורו טהור להא דכתבנו בגיליון הקודם שאלו שאינם מרגישים כלל טעם באכילה ושתיה לא יברכו לפניו רק לאחריה.

הנה אכתוב בציור: במשנה למלך פ"ה בחילוי יסוה"ת כי דמי שאוכל חם מאוד שאין הרגון נהנה, אין אכילה עליו. מובא בנודע מהדור קמא וי"ד סי' לה. ואם הגדולי הפוסקים דס"ל דאע"ג דאיכא הנאת מעיו, מ"מ בעינן ג"כ הנאת גרון, ובלא"ה לא הוי עליה שם אכילה. ע"י במנחת הינדן סי' שיש ובתשו' אבני' או"ח סי' קכ. ועי' בבן איש חי שיר פ"י שא"י - דהשוותה שכר ואינו נהנה משתיית א"א לברך עליו, ע"כ. והא דשדות מים לצאמו דמברך הגם שאין הרגון נהנה מהשתיה, הנה עי"פ הרגיש בגרון טעם מים, שיש לו טעם קלוש, משא"כ במי שאינו מרגיש טעם באכילה ושתיה, אין לברך. [והן עתה אלו שאין מרגישים שום טעם אין מרגישים ג"כ טעם מים כששותין מים, וממ"א אינו קשה משע"י סי' דר ס"ק ז' ודבולע ביצה חיה מברך אע"פ שאינו נהנה בגרון אבל מ"מ מרגיש טעם ביצה, אבל בני"ד אינו מרגיש כלל].

והגם דיש פוסקים דס"ל דלא בעינן הנאת גרון, ואם בהנאת מעיו לחוד, מ"מ מידי ספיקא אין לברך ברכה ראשונה דספק ברכות להקל. ואמנם כתבתי שאם אפשר - ישמע הברכה מאדם אחר. אבל ברכה אחרונה שפיר מברך, דע"כ"פ נהנה מעיו מאכילה זו.

וכל זה באינו מרגיש כלל טעם אוכל, אבל אם מרגיש קצת, ודאי מברך גם לפניו.

מאת: הגה"צ רבי שמאי קתה הכהן גראס שליט"א

תודותינו וברכותינו נתונות לאלו שגדבו הוצאת הגליון לזיכוי רבבות מאחב"י

<p>לעילוי נשמת האשה החשובה מרת חנה ב"ר מנחם ע"ה נלב"ע ביום כ"ז תמוז תשע"ה תהא נשמתה צרורה בצרור החיים הונצח על ידי בנו הרה"ח ר' יחיאל ווערניק שליט"א</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ח ר' שמחה ב"ר נפתלי הירץ ע"ה נלב"ע ב"ר מנחם אב תשס"ד תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הונצח על ידי בנו הרה"ח ר' מאיר דוב ראטהפעלד שליט"א</p>	<p>לזכר ולעילוי נשמת הרה"ח ר' משה ב"ר ישכר בעריש ע"ה חתן הגה"ק רבי ישראל חיים זצ"ל בנו בכורו של הרה"ק בעל ה'חקל יצחק' מספינקא ז"ע נלב"ע בשם טוב ביום ז' תמוז תשנ"ב תהא נשמתו צרורה בצרור החיים</p>
<p>לעילוי נשמת הרה"ח ר' יצחק צבי ע"ה ב"ר דוד יהודה הי"ד נלב"ע בשב"ק פרשת מטות מסעי ר"ח מנחם אב תשס"א ומנו"כ בירושלים ע"ה ת"ו תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הונצח על ידי בנו הרה"ח ר' שלום יואל פיין שליט"א</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ח ר' נחום עזריאל ב"ר משה שמואל מילר ז"ל נלב"ע בדמ"ב באופן טראני ביום כ"ז תמוז תשנ"ח – תנצב"ה הונצח על ידי חותנו הרה"ח ר' דוד בעק שליט"א – ציריק</p>	<p>הונצח על ידי בנו הנכבד מאוד נעלה, אשר זכה והוכה להדליק "נר למשה" בפרוש חסותו על מדור "יומא דנשמתא" להעלות זכרם קידוש של רבותינו הגדולים מאורי הדורות ז"ע לעילוי נשמתו הטובה של אביו ז"ל, הוא הגבר גבר אורוין לו יאה כל תהלה הרה"ח המפו' ר' ישכר בעריש ברונשטיין שליט"א ברוקלין יצ"ו</p>
<p>לעילוי נשמת הרה"ח ר' פינחס ישראל ב"ר אליעזר הלוי ע"ה האפפאן נלב"ע ביום ג' מנחם אב תשס"ז תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הונצח על ידי בני המשפחה הע"י</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ח ר' אליהו ב"ר שרגא פייבוש ע"ה פיינגאלד נלב"ע בערב ראש חודש מנחם-אב תש"ד תהא נשמתו צרורה בצרור החיים הונצח על ידי נכדו הרה"ח ר' אליהו פיינגאלד שליט"א</p>	<p>הנה כי כן יבורך גבר וחזק הצדיקים יעמדו לו ולב"ב ולכל אשר לו, להתברך בשפע ברכה והצלחה ולכל טוב סלה, אכ"ה.</p>

וכתב עוד, שמה שבתורה דלג הרבה מן המסעות שמכר פה ולא הזכירם במקומם, זה היה מפני שאלה המסעות חנו כב ישראל ימים מועטים, שהרי ממזרות עד בואם אל מדבר צן היא קדש לא היה אלא זמן קצר משני חדשים, ונסעו י"ט מסעות עד קדש שישבו שם ימים רבים, ומה שזכרנו: 'ויסעו מאילם ויחננו על סוף' בא להודיע שישראל עלו מן הים לאותו צד משמש נכנסו אל הים, ואחר נסעו מאילם באו בציפת בפתח הים' ענו"ש.